

Nr 253.

Av herr **Norling** och herr **Carlsson, Carl**, om rätt för kyrkostämman och kyrkofullmäktige att själva utse ordförande.

Tvärtemot vad man trott sig ha anledning förvänta föreslås i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m., att kyrkoherdes självskrivnenhet såsom ordförande i kyrkostämman skall bibehållas, samt att kyrkoherde jämväl skall vara självskriven ordförande vid kyrkofullmäktiges sammanträden. Det enda avsteg från denna självskrivnenhetsprincip, som i propositionen föreslås, avser kyrkliga samfälligheter; beträffande dessa förordas en anordning, som bemyndigar domkapitlet att utse ordförande och dennes ersättare för såväl kyrkostämman som kyrkofullmäktige, varvid emellertid endast präster, tjänstgörande inom någon av de till samfälligheten hörande församlingarne, kunna ifrågakomma.

Redan vid 1912 års riksdag förelåg en motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag till lagändringar i ändamål att pastors självskrivnenhet såsom ordförande i kyrkostämman måtte upphöra. Konstitutionsutskottet tillstyrkte motionen och anförde såsom skäl för den ifrågakomna reformen bl. a. att i själva den kommunala självstyrelsens princip finge anses ligga en naturlig rätt för kommunens röstberättigade medlemmar att själva välja den ordförande, under vars ledning de skulle överlägga och fatta beslut i kommunens angelägenheter. Denna rätt hade alltsedan den tidpunkt då kommunalförordningarne utfärdades varit den borgerliga kommunen tillerkänd, och utskottet ansåg tidpunkten vara inne att tillerkänna den kyrkliga kommunen enahanda befogenhet.

Utskottets hemställan om skrivelse i enlighet med motionen bifölls av andra, men avlogs av första kammaren. Fem år senare, alltså vid 1917 års riksdag, återkom samma fråga. Utskottet upprepade sitt förslag om skrivelse, men även denna gång förföll frågan på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut.

Såsom erinras i motiveringen till den nu föreliggande propositionen förordade kyrkofullmäktigesakkunnige på sin tid, att kyrkostämman, resp. kyrkofullmäktige måtte tillerkännas rätt att själva utse ordförande. Sakkunnige funno en dylik rätt påfordrad av "det åskådningssätt, som på författningens övriga områden faktiskt brutit igenom". Det vore ju på intet sätt utslutet, att en församling själv kunde, på eget initiativ, utse sin kyrkoherde till ordförande i stämman eller fullmäktige.

De sakkunniges yttrande och förslag blev föremål för remiss till olika myndigheter, och dessa gävo uttryck åt synnerligen divergerande meningar med

avseende å frågan om pastors självskriften. Av intresse är att ärkebiskopen, i ett tillägg till det av Uppsala domkapitel beslutade yttrandet, uttalade den uppfattningen, att det skulle vara till fromma för prästens religiösa uppgift och för kyrkan i det hela, om en bestämmelse infördes, enligt vilken pastor väl kunde väljas som ordförande i stämma och fullmäktige, men icke vore *självskriften* till sagda funktion. Däremot ville ärkebiskopen förordna självskriften för pastor såsom ledamot av den beslutande församlingen.

I det propositionen bifogade lagutkastet hade kyrkoherdens självskriften såsom ordförande i stämman bibehållits. I yttrande över detta utkast har styrelsen för svenska landskommunernas förbund ansett det "böra övervägas, om icke rätt för kyrkostämma att välja sin egen ordförande borde införas". Samma mening har uttalats i yttrande av länsstyrelsen i Stockholms län.

Departementschefens beslut att nu tillstyrka bibehållandet av den omstridda självskriften synes förnämligast grunda sig på den subjektiva uppfattningen, att "tillräcklig anledning icke synes föreligga att i detta betydelsefulla avseende vidtaga ändring i gällande bestämmelser". Dessutom synes departementschefen hava bibrakts den meningen, att "några större praktiska olägenheter av den nu tillämpade ordningen läser endast undantagsvis kunna påvisas", varjämte han förmenar att "de krav, som tidigare framförts på självskriften avskaffande, hava i någon mån förlorat i styrka".

Man kan knappast undgå att finna de sålunda anförda motiven för den gamla ordningens bibehållande anmärkningsvärt svaga. Bortsett från de starka principiella skäl, påpekade redan av 1912 års konstitutionsutskott, som tala för en reform, måste det ju betecknas som önskvärt att medgiva församlingarne fri valrätt redan av det skälet, att "praktiska olägenheter av den nu tillämpade ordningen" dock i ett visst antal fall äro påvisbara. Det måste anses synnerligen viktigt att vidtaga åtgärder, varigenom dessa praktiska olägenheter i största möjliga omfattning kunde undanröjas.

Som en särskild anledning att nu med avseende å den kyrkliga kommunen genomföra samma fullmyndighetsprincip som varit i tillämpning inom den borgerliga kommunen alltsedan de nuvarande kommunallagarnas tillkomst, anmäler sig nödvändigheten att på ett praktiskt sätt ordna de angelägenheter, som sammanhånga med spörsmålet om de "kyrkliga samfälligheternas" organisation.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att då församlingar tillhörande olika pastorat eller delar av sådana församlingar utgöra en kyrklig samfällighet, skall domkapitlet förordna en av församlingarnes kyrkoherdar eller annan inom någon av församlingarne tjänstgörande präst att vara ordförande i kyrkostämman (resp. kyrkofullmäktige) för samfälligheten och en annan sådan präst att vid hinder för honom föra ordet.

Den "princip", som här förordas att träda istället för självskriften principen, måste — ej minst ur de synpunkter, som komma till uttryck i konstitutionsutskottets här även citerade utlåtande av 1912 — betecknas som synner-

ligen betänklig. Även med avseende å samfälligheterna torde frågan om ordförandeskapet i stämma och fullmäktige ordnas mest praktiskt och på det ur principiella synpunkter mest tilltalande sättet, därest församlingarne tillförsäkras rätt att själva utse ordförande.

De praktiska, principiella och måhända i all synnerhet historiska hänsyn, som kunna anses påkalla, att kyrkoherden, resp. någon hans ersättare, får "göra sin röst hörd" inom den beslutande och anslagsbeviljande församlingen, torde lämpligen kunna tillgodoses på det sättet att kyrkoherden anses självskriven såsom *ledamot* av fullmäktige, med rätt för honom att i händelse av förfall låta representera sig av annan inom församlingen tjänstgörande prästman.

Med anledning av vad sålunda anförts tillåta vi oss föreslå,

att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om församlingsstyrelse, att de i förslaget förekommande bestämmelserna, om kyrkoherdes självskrivnenhet såsom ordförande i kyrkostämma och kyrkofullmäktige samt om domkapitlets bemyndigande att utse ordförande i kyrklig samfällighets stämma och fullmäktige, må ersättas med stadganden, som tillförsäkra kyrkostämma och kyrkofullmäktige, såväl i samfälligheter som i enskilda församlingar, rätten att själva utse sina ordförande.

Stockholm den 7 mars 1930.

N. S. Norling.

C. A. Carlsson.
